

การสังเคราะห์ข้อมูลสู่แนวคิดการสร้างสรรคงานวิจัย “ประติมากรรมติดตั้ง :
การหวนสู่สุนทรียะวิถีชุมชน”

DATA SYNTHESIS TO RESEARCH CONCEPT ON “SCULPTURE INSTALLATION :
BACK TO AESTHETIC OF COMMUNITY WAY”

ธนัชชา ไชยรินทร์* THANATCHA CHAIRIN*

กมล เผ่าสวัสดิ์** KAMOL PHAOSAVASDI**

เกษม เพ็ญภินันท์*** KASEM PHENPINANT***

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการสังเคราะห์ข้อมูลสู่แนวคิดการสร้างสรรคงานวิจัย ประติมากรรมติดตั้ง : การหวนสู่สุนทรียะวิถีชุมชน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงภูมิปัญญาเครื่องเงินที่กำลังจะหายไป 2. เพื่อแสดงให้เห็นปัจจัยของการสูญหายไปของภูมิปัญญาอันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนในสังคมสมัยใหม่ และ 3. เพื่อนำเสนอการอนุรักษ์กรรมวิธีและทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องเงินได้รับการถ่ายทอดและทำให้ปรากฏผ่านงานศิลปะ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม การศึกษาแนวคิดทฤษฎีสุนาม ของปีแอร์ บูร์ดิเยอ และแนวคิดทางด้านศิลปะได้แก่แนวคิดการใช้วัตถุในชีวิตประจำวัน แนวคิดการสร้างภาพแทน แนวคิดเทคนิคทางศิลปะในฐานะแนวความคิด และแนวคิดการติดตั้งแบบพิพิธภัณฑ์ จากนั้นจึงนำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบประติมากรรมติดตั้ง ผลการวิจัยพบว่าการสร้างสรรค์ผลงานได้ผลทางสุนทรียศาสตร์ที่เกิดจากการใช้รูปทรงเป็นสัญลักษณ์ของภาพแทนที่สามารถแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์การโยกย้ายอาชีพออกจากภูมิปัญญาเครื่องเงินไปสู่อาชีพสมัยใหม่ได้ และได้ผลลัพธ์ของการสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมจากการนำเทคนิคกระบวนการทางภูมิปัญญามาต่อยอดเป็นผลงานศิลปะร่วมสมัย ซึ่งแสดงถึงเทคนิคได้ทำหน้าที่ในฐานะแนวความคิดของการเก็บรักษาและสืบทอดองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาเครื่องเงินให้ปรากฏในรูปแบบของงานศิลปะร่วมสมัยโดยไม่เลือนหายไป นอกจากนี้รูปแบบการติดตั้งตามแนวคิดการติดตั้งแบบพิพิธภัณฑ์ ได้ทำให้เกิดการหวนระลึกถึงคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาและสะท้อนบรรยากาศของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

คำสำคัญ : ประติมากรรมติดตั้ง/ ภูมิปัญญา/ เครื่องเงิน

*นิสิตระดับปริญญาเอก, หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต, คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, Thanatcha.chairin@gmail.com

**PhD student, Doctoral of Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, Thanatcha.chairin@gmail.com

***ศาสตราจารย์, หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาทัศนศิลป์, คณะศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, kamoldoxza@gmail.com

**Prof, Doctoral of Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, kamoldoxza@gmail.com

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาปรัชญา, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, monsieurkasem@yahoo.com.

***Asst Prof Dr., Department of Philosophy, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, monsieurkasem@yahoo.com.

Abstract

Data Synthesis to Research Concept on “Sculpture Installation : Back to Aesthetic of Community Way” is part of the doctoral dissertation under the Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University. The research objectives aim 1) to create a visual art related to retrospection of fade-out lacquerware wisdom, 2) to indicate a factor of the wisdom disappearance due to career change in the modern society, and 3) to present the conservation and transmission of lacquerware knowledge through art. Qualitative research is selected, including data collection of documents, field works, Pierre Bourdieu’s field theory and artistic concepts including everyday objects, representation, technique as a concept and museum installation, followed by synthesis for sculpture creation. The research results show that the form could be a sign of representation of a phenomenon of career or labor movement in the present has an impact on a lack of lacquerware wisdom successors. Moreover, the concrete creative result is applying the lacquerware technique to create contemporary art, suggesting that the technique becomes the concept for preserving the knowledge of lacquerware. In addition, it is installed with the same concept as the museum to extend its significance in terms of culturally objective value and display an atmosphere of the industrial consumption in the capitalism – social change.

Keywords: Sculpture Installation/ Local Wisdom/ Lacquerware

บทนำ

จุดเริ่มต้นของงานวิจัยเรื่อง ประติมากรรมติดตั้ง : การทวนสู่สุนทรีย์วิถีชุมชน เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยที่ได้คลุกคลีกับช่างพื้นบ้านในชุมชนนันทาราม ตำบลห้วยยา อำเภอมือง จังหวัดเชียงใหม่ และพบว่าชุมชนนันทารามเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงทางด้านงานหัตถกรรมเครื่องเงิน ซึ่งคำว่า “เครื่องเงิน” นั้นเป็นการเรียกตามชื่อของบรรพบุรุษชาวไทเขินที่ถูกกวาดต้อนมาจากแคว้นเชียงตุง ในสมัยพระเจ้ากาวิละแห่งล้านนา เครื่องเงินนันทารามนั้นจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ โดยมักทำจากไม้ไผ่สานหรือไม้กลึงขึ้นรูปเป็นภาชนะ แล้วทาทับด้วยยางรักหลายชั้น จากนั้นจึงนำมาตกแต่งให้สวยงามด้วยการชุบเป็นลวดลาย ลงชาติ หรือ ปิดทองคำเปลว ซึ่งแต่เดิมนั้นเครื่องเงินถูกคนในชุมชนเรียกว่า “คว้อฮักคว้อหาง” (วิถี พานิชพันธ์และคณะ, 2561, น.1) คำว่าคว้อหมายถึงเครื่องคว้อเครื่องใช้ คำว่าฮักหมายถึงยางรักหรือการลงรัก และคำว่าหางหมายถึงการลงสีชาตที่มาจากการบดแร่ชินนาบาร์มาผสมกับยางรัก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องเงินล้านนาที่มีลักษณะสีดำตัดกับสีแดง โดยคนในชุมชนนันทารามได้อาศัยวัดนันทารามเป็นศูนย์รวมทางด้านการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมและมีช่างพื้นบ้านในชุมชนหรือคนท้องถิ่นเรียกว่า “สลา” เป็นผู้มืบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทำเครื่องเงินจากรุ่นสู่รุ่นมายาวนานกว่า 200 ปี

อย่างไรก็ตามหลังจากประเทศไทยได้รับเอาอิทธิพลความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแบบตะวันตกมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้มีความทันสมัยมากขึ้น ทำให้ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมจากสังคมแบบประเพณีดั้งเดิม (Traditional Society) ไปสู่ระบบสังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) หรือสังคมสมัยใหม่ (Modernization Society) (กนกวรรณ พวงประยงค์และสาธิตย์ หนูนิล, 2561, น.41) การรับเอาแนวคิดแบบสมัยใหม่ (Modernization) ที่มุ่งเน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญนี้ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตภายในครัวเรือนเพื่อไปยังไปสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรมจำนวนมาก (Mass product) เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด และได้ส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน เนื่องจากการที่ชุมชนท้องถิ่นถูกผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ได้ส่งผลให้เกิดการโยกย้ายแรงงานจากการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นเปลี่ยนเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสมัยใหม่ ทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกลดบทบาทลงและขาดแคลนผู้สืบทอด นำมาสู่การขาดความภาคภูมิใจในรากเหง้าและความเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชน ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ชุมชนอยู่ในสภาพการสูญเสียความมั่นคงทางมรดกวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของตนเอง (ณวิญ เสริฐผล, 2563, น. 314)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าว ทำให้ชุมชนนันทารามที่เคยเป็นแหล่งประกอบอาชีพทางภูมิปัญญาเครื่องเงินเริ่มหายไป ซึ่งจากการลงพื้นที่พบว่าครอบครัวที่ยังคงทำอาชีพด้วยภูมิปัญญาเครื่องเงินเหลือเพียง 4 ครอบครัวจากจำนวนครอบครัวทั้งหมดประมาณ 200 ครอบครัว (ดวงกมล ใจคำปัน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 พฤศจิกายน 2565) อีกทั้งยังอยู่ในภาวะวิกฤตของการขาดแคลนผู้สืบทอดทางภูมิปัญญา วิกฤตการณ์ทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นผลมาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมหลังจากปี 2500 เป็นต้นมา ทำให้สินค้าอุตสาหกรรมได้เข้าไปแทนที่ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งแม้ว่าจะมีหน่วยงานที่เห็นความสำคัญได้เข้าไปพยายามแก้ปัญหาแต่กลยุทธ์เชิงพาณิชย์ได้ทำให้ภูมิปัญญาเครื่องเงินถูกลดทอนบทบาทให้กลายเป็นของที่ระลึกตกแต่งราคาถูก ที่ไม่สามารถสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้แก่ครอบครัวได้ดังเช่นในอดีต ประกอบกับการขยายตัวของความเป็นเมืองทำให้เกิดการโยกย้ายถิ่นฐานเพิ่มมากขึ้น โดยช่างชาวบ้านดั้งเดิมบางส่วนที่ไม่ได้มีทุนทรัพย์มากนักได้โยกย้ายเข้าสู่อาชีพแรงงานรับจ้างเนื่องจาก

เห็นว่าเป็นอาชีพที่มั่นคงและได้เงินเร็วกว่าการทำเครื่องเงิน เช่น ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม พนักงานโรงแรม ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ฯลฯ ในขณะที่เดียวกันคนในชุมชนอีกส่วนหนึ่งได้ตัดสินใจละทิ้งถิ่นฐานโดยการขายที่ดินให้กับนักธุรกิจและหันเหจากการประกอบอาชีพท้องถิ่นไปสู่อาชีพอื่น เพื่อแสวงหาโอกาสในการดำรงชีพใหม่ ๆ (อิสราภรณ์ พัฒนวรรณ, 2552, น. 3-4) อันเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดการโยกย้ายอาชีพจนการสืบทอดภูมิปัญญาชาดช่วงไป นอกจากนี้ระบบการศึกษาสมัยใหม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพและค่านิยมของลูกหลานในชุมชน ที่มองว่าภูมิปัญญาเครื่องเงินเป็นสิ่งที่ล้าสมัย ได้คำตอบแทนที่ไม่แน่นอน และมีกรรมวิธีที่ต้องใช้สมาธิและความอดทนสูง ทำให้ลูกหลานชาวไทเขินหันไปประกอบอาชีพที่มีรายได้และความมั่นคงสูงกว่า ซึ่งเป็นสาเหตุให้องค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาเครื่องเงินชาดแคลนผู้สืบทอดและค่อย ๆ เลือนหายไปอย่างน่าเสียดาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงภูมิปัญญาเครื่องเงินที่กำลังจะหายไป
2. เพื่อแสดงให้เห็นปัจจัยของการสูญหายไปของภูมิปัญญาอันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนในสังคมสมัยใหม่
3. เพื่อนำเสนอการอนุรักษ์กรรมวิธีและทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องเงินได้รับการถ่ายทอดและทำให้ปรากฏผ่านงานศิลปะ

การศึกษาทฤษฎีและแนวคิดทางด้านศิลปะที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีสถาน (field) ของ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu)

มโนทัศน์ของบูร์ดิเยอสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การโยกย้ายอาชีพของคนรุ่นใหม่ที่มีผลต่อการขาดแคลนการสืบทอดงานช่างศิลปหัตถกรรมได้โดยการพิจารณาถึง “สนาม (field)” โดยสนามตามแนวคิดของบูร์ดิเยอ คือ ปริณทลหรืออาณาบริเวณทางสังคม (Social Arena) ที่มีการต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงหรือช่วงชิงการเข้าถึงทรัพยากรอย่างทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสัญลักษณ์ และทุนทางสังคม (นรชิต จิรสิทธิ์ธรรม และ ปิยธิดา ขำขันมะลี, 2564, น. 165) ทั้งนี้พื้นที่ทางสังคมประกอบด้วยสนามหลายสนามซ้อนทับกัน ภายในแต่ละสนามนั้นมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันผ่านปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่าง ระบบ กฎ สถาบัน ที่มีต่อตำแหน่งของผู้กระทำการและเป็นพื้นที่ของการปะทะต่อสู้ระหว่างผู้กระทำการที่อยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งที่มีอำนาจเหนือหรือตำแหน่งสูงสุดในสนามนั้น ๆ โดยผู้กระทำการจะปรับเปลี่ยนความคาดหวังที่ตั้งไว้ให้สอดคล้องกับการครอบครองทุน และตำแหน่งภายในสนามที่ผู้กระทำการนั้นคิดว่ามีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จ เช่น การเป็นเจ้าของทุนทางเศรษฐกิจ หรือการเป็นเจ้าของทุนทางสัญลักษณ์ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าสนามแต่ละสนามจะมีลักษณะการดำรงอยู่อย่างเป็นเอกเทศแต่ไม่ได้แยกขาดจากสนามอื่น ๆ โดยเฉพาะสนามของโลกสมัยใหม่ (modern world) ที่ผูกติดกับระบบทุนนิยมซึ่งทำให้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมืองเข้ามามีอำนาจในการกำหนดบทบาทสถานะ การให้ความหมาย และความสนใจของผู้ผลิตภายในสนามอื่น ๆ ซึ่งกลายเป็นโครงสร้างใหญ่ที่เป็นกรอบสำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อความโน้มเอียงทางอุปนิสัย หรือ ฮาบิทัส (Habitus) ของคนในโลกปัจจุบัน

ในกรณีของการโยกย้ายอาชีพของคนรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เกิดขึ้นจากการปะทะกันของสิ่งเก่าและสิ่งใหม่บนสนามที่อยู่ภายใต้อำนาจหรือวิถีคิดแบบสมัยใหม่ (modernization) ซึ่งเน้นความเจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม

และให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยสนามสมัยใหม่ได้แพร่ขยายเข้าสู่สนามของชุมชนแบบดั้งเดิมในลักษณะ การซ้อนทับกันของสนามพร้อมกับการครอบครองกฎ กติกา ระเบียบแบบแผนใหม่ที่กำกับอยู่และเป็นโครงสร้าง ที่กำหนดคุณค่าของทุน การต้องตกอยู่ภายใต้โครงสร้างสนามสมัยใหม่ทำให้ช่างพื้นบ้านหรือผู้ที่ประกอบอาชีพ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาของชุมชนดั้งเดิม ไม่สามารถนำทุนดั้งเดิมที่มีอยู่มาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสนาม ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงอยู่ในตำแหน่งของผู้เสียเปรียบภายในโครงสร้างของสนามสมัยใหม่และเกิดการขาดแคลนทุนทาง เศรษฐกิจ ในขณะที่การประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับความเป็นสมัยใหม่สามารถสะสมทุนทางเศรษฐกิจได้มากกว่า จึงมีความสามารถในการช่วงชิงพื้นที่หรืออยู่ในฝ่ายที่สามารถครอบงำทางชนชั้นได้มากกว่า ดังที่กล่าวมานี้จึง เกิดเป็นการปะทะช่วงชิงภายใต้โครงสร้างของอำนาจภายในสนาม ที่นำไปสู่การประกอบสร้างฮาบิทัส (Habitus) ของคนรุ่นใหม่ในชุมชนเพื่อต่อรองกับโครงสร้างของสนามสมัยใหม่ ผู้การโยกย้ายอาชีพออกจากทุนทางวัฒนธรรม เดิมไปประกอบอาชีพสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสาเหตุของการขาดแคลนผู้สืบทอดภูมิปัญญาหัตถกรรมเครื่องเงินในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าภูมิปัญญาเครื่องเงินยังคงมีความสำคัญในฐานะทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) ของคนใน ชุมชน ซึ่งในทุนทางวัฒนธรรมไม่ใช่เพียงสิ่งที่เป็นรูปธรรมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นคุณค่าที่บุคคลได้รับจากกระบวนการ หล่อหลอมทางสังคม จนกลายเป็นคุณสมบัติติดตัวที่เอื้อให้บุคคลสามารถนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนได้ (ปีแอร์ บูร์ดิเยอ, 2550, น.79) แม้ว่าการปะทะกันในสนาม (field) ที่แตกต่างกันของอดีตและปัจจุบันจะทำให้คุณค่าทางสังคม ของงานเครื่องเงินเปลี่ยนแปลงไป แต่ทุนทางวัฒนธรรมยังคงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทุนทางสังคมที่มีความสำคัญ ในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและเป็นรากเหง้าเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจแก่คนในชุมชน ดังนั้นการธำรงรักษา องค์ความรู้ทางภูมิปัญญาในการผลิตงานหัตถกรรมเครื่องเงินให้คงอยู่จากรุ่นสู่รุ่นนั้น จึงเป็นการแสดงถึงการรักษา ทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อความทรงจำและคุณค่าทางจิตใจ รวมถึงเป็นการฟื้นฟูปฏิสัมพันธ์ของการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกันอย่างไร้ขีดจำกัดของคนในชุมชนในอดีตที่กำลังจะสูญหายไป

2. แนวคิดทางด้านศิลปะ

ผู้วิจัยสนใจแนวคิดการทำงานศิลปะร่วมสมัยที่มีพื้นฐานมาจากกระแสศิลปะเชิงแนวความคิด (Conceptual Art) ในช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นแนวทางในลักษณะของการหันไปให้ความสนใจชุมชน (community turn) มากขึ้น เพื่อตั้งคำถามเกี่ยวกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตดั้งเดิมและทำให้มนุษย์ ละเลยการทำนุบำรุงภูมิปัญญาของชุมชน โดยได้ทำการศึกษาแนวคิดทางด้านศิลปะจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ แนวคิด การใช้วัตถุในชีวิตประจำวัน (Everyday – life objects) แนวคิดการสร้างภาพแทน (Representation) เหตุการณ์ แนวคิดเทคนิคทางศิลปะในฐานะแนวความคิด (Technique as Concept) และแนวคิดการติดตั้งแบบพิพิธภัณฑ์

แนวคิดการสร้างสรรคงานศิลปะร่วมสมัยโดยใช้สิ่งของในชีวิตประจำวัน (Everyday Life Objects) เป็น วิธีการนำวัตถุที่พบเห็นอย่างดาษดื่นในชีวิตประจำวันมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ เพื่อนำเสนอสุนทรียะที่ทำให้ พื้นที่ระหว่างชีวิตประจำวันและศิลปะมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น และเป็นวิธีการสร้างภาษาที่แสดงถึงสัญลักษณ์ ของยุคสมัย แนวคิดนี้เป็นหนึ่งในกลยุทธ์สำคัญของศิลปินกลุ่มประชานิยม (Pop Art) โดยเฉพาะในงานศิลปะของ Jeff Koons ผู้ซึ่งมักหยิบยืมรูปทรงจากสิ่งของในวัฒนธรรมมวลชน เช่น เครื่องดูดฝุ่น ลูกโป่ง หรือ ของที่ระลึกแบบโหล มาปรับเปลี่ยนบริบทด้วยวิธีการลอกเลียนแบบหรือการทำให้ซ้ำขึ้นมาใหม่ด้วยวัสดุที่มีค่า เพื่อสื่อสารถึงวิถีชีวิตแบบ บริโภคนิยม การใช้สิ่งของในชีวิตประจำวันยังพบได้ในผลงาน Time Clock Piece ที่สร้างขึ้นในปี 1980-1981 ของ ศิลปิน Tehching Hsieh โดยการนำสิ่งของในชีวิตประจำวันอย่างเครื่องตอกบัตร ชุดยูนิฟอร์มของโรงงาน และนาฬิกา มาใช้ร่วมกับการแสดงสด (Performance Art) เพื่อนำเสนอสถานะการบีบคั้นของเวลาที่มืดมิดต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน ในรูปแบบของงานศิลปะและวิพากษ์ระบบทุนนิยมที่ส่งผลกระทบต่อ การกำกับพฤติกรรมมนุษย์

ภาพที่ 1 ผลงาน New Hoover Convertibles (1981) ของ Jeff Koons
ที่มา : “New Hoover Convertibles,” Whitney Museum of American Art,
เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม, 2566, <https://whitney.org/collection/works/7399>

ภาพที่ 2 ผลงาน New Hoover Convertibles (1981) ของ Jeff Koons
ที่มา : “New Hoover Convertibles,” Whitney Museum of American Art,
เข้าถึงเมื่อ 15 สิงหาคม, 2566, <https://whitney.org/collection/works/7399>

การนำสิ่งของในชีวิตประจำวันมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะนอกจากจะสามารถสื่อความหมายถึงประเด็นของยุคสมัยที่สะท้อนวัฒนธรรมบริโภคนิยมและวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมปัจจุบันแล้ว รูปทรง (Form) ของสิ่งของในชีวิตประจำวันที่ปรากฏยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดการสร้างภาพแทน (Representation) ในงานของผู้วิจัย ซึ่ง Stuart Hall ได้อธิบายถึงแนวคิดของภาพแทนในหนังสือ Representation : Cultural Representations and Signifying

Practices ไว้ว่า การสร้างภาพแทนคือกระบวนการนำเสนอแนวคิด (Concept) แบบหนึ่ง โดยการประกอบสร้างความหมายจากภาษาที่เกิดขึ้นจากการใช้ระบบสัญญาณ (Sign) เพื่อเป็นสื่อกลางที่ช่วยสื่อสารและส่งต่อความหมาย ซึ่งทำให้สามารถอ้างอิงไปถึงการรับรู้ของโลกความจริง วัตถุ ผู้คน เหตุการณ์จริง หรือ จินตนาการของโลกสมมุติได้ ทั้งนี้ยังสัมพันธ์กับการรับรู้ความหมายร่วมกัน (Shared meaning) ในแต่ละวัฒนธรรม (Hall, 1997, p.28)

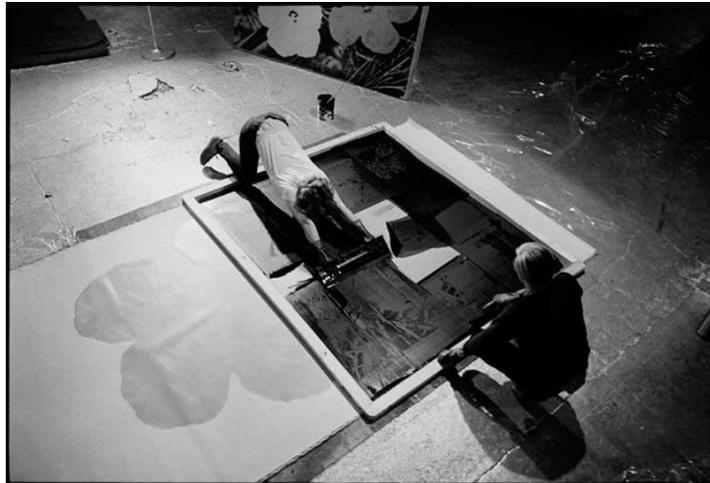
ในผลงานชุดหินอ่อนของ Ai Weiwei เป็นตัวอย่างของการสร้างภาพแทน (Representation) เหตุการณ์ผ่านวัตถุ โดยวัตถุหินอ่อนนั้นมีประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์โดยตรงกับราชสำนักจีน เนื่องจากเป็นวัสดุที่มีคุณค่าและเป็นตัวแทนของสัญลักษณ์ทางอำนาจของรัฐบาลจีน ดังจะเห็นได้จากการที่หินอ่อนถูกใช้เป็นวัสดุในการก่อสร้างพระราชวังต้องห้าม และสุสานของเหมา เจ๋อตง (ณัฐวุฒิ เล่าห์เจริญบัณฑิต, 2561, น. 96) Ai Weiwei ได้นำหินอ่อนมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะโดยแกะสลักเป็นรูปทรงสิ่งของในชีวิตประจำวันต่าง ๆ เช่น ผลงาน Marble Helmet เป็นประติมากรรมหินอ่อนที่สร้างขึ้นเป็นรูปทรงของหมวกนิรภัย ผลงานชิ้นนี้มีเนื้อหาที่อ้างอิงมาจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวในมณฑลเสฉวนของจีนในปี 2008 ซึ่งส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตราว 9 หมื่นคนจากการคอร์ปชั่นโครงสร้างของสิ่งก่อสร้าง ดังนั้นรูปทรงของหมวกนิรภัยนอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ของหน่วยกู้ชีพแล้ว รูปทรงของวัตถุที่มาจากสิ่งของในชีวิตประจำวันนี้ยังทำหน้าที่เป็นสัญญาณของภาพแทนที่สะท้อนเหตุการณ์เรื่องราวของเหล่าคนชั้นล่าง ที่พยายามเอาชีวิตรอดจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวและการสูญเสียที่เกิดจากอำนาจของรัฐอีกด้วย

ภาพที่ 3 ผลงาน Marble Helmet (2015) ของ Ai Weiwei, แกะสลักหินอ่อน,
ขนาด 28 x 18 x 15 cm
ที่มา : “Ai Weiwei Marble Helmet,” เข้าถึงเมื่อ 6 กันยายน 2566, <https://ocula.com/art-galleries/tang-contemporary-art/artworks/ai-weiwei/marble-helmet/>

ในขณะที่เดียวกันการทำให้เทคนิคกระบวนการกลายมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปะ (Technique as Concept) ที่ปรากฏในงานศิลปะของ Andy Warhol ยังมีอิทธิพลต่อกระบวนการและแนวความคิดของผู้วิจัย Andy Warhol นับได้ว่าเป็นผู้บุกเบิกการนำเทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหม (Silk Screen) ที่ใช้ในการผลิตงานโฆษณามาใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะแทนการวาดภาพด้วยสีน้ำมัน โดยเทคนิคดังกล่าวสามารถผลิตซ้ำผลงานจำนวนมากได้อย่าง

ง่ายตาย ต่างจากการวาดด้วยมือแบบดั้งเดิมที่ผลิตผลงานศิลปะได้เพียงชิ้นเดียว Andy Warhol ได้ให้สัมภาษณ์กับ Art News เกี่ยวกับแนวคิดในการนำกระบวนการภาพพิมพ์ตะแกรงไหมมาใช้ในการทำงานศิลปะไว้ว่า “*The reason I’m painting this way is that I want to be a machine.*” (Kamholz, 2023) จากทรรศนะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากระบวนการทางเทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหมที่ใช้ในการสร้างสรรค์ไม่ใช่เพียงแค่เทคนิคหรือทักษะเชิงช่างที่สร้างความสวยงามให้แก่งานศิลปะเท่านั้น แต่เป็นการใช้เทคนิคเพื่อแสดงถึงแนวความคิดในการเยาะเย้ยถากถางว่าศิลปินในยุคนั้นถูกทำให้กลายเป็นเครื่องจักรกลชนิดหนึ่ง ซึ่งทำให้เทคนิคกระบวนการได้กลายมาเป็นแนวคิด (Technique as Concept) ทางด้านเนื้อหาในงานของศิลปินอย่างแยกไม่ออก

ภาพที่ 4 Andy Warhol กำลังทำงานด้วยเทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหม ถ่ายโดย David McCabe
ที่มา : “Andy Warhol Portraits: A Definitive Guide,” Naomi Martin, เข้าถึงเมื่อ 12 พฤษภาคม
2566, <https://magazine.artland.com/andy-warhol-portraits-a-definitive-guide/>

นอกจากนั้นผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดการติดตั้งแบบพิพิธภัณฑสถาน สามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดในการสร้างสรรค์งานของผู้วิจัย เป็นแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ในการจัดวางวัตถุเพื่อเล่าเรื่องผ่านการจัดองค์ประกอบ เช่น การเลือกสรรวัตถุ การจัดวางวัตถุ และการกำหนดวิธีการมองเห็นวัตถุ ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถสร้างความหมายหรือเปลี่ยนสถานะและคุณค่าของสิ่งของต่าง ๆ ผ่านการจัดวางได้ ดังเช่นในกรณีศึกษาผลงาน Sleeping sickness ของ ปรีชญา พิณฑทอง ได้ใช้วิธีการติดตั้งแบบพิพิธภัณฑสถานโดยการนำเอาตัวอย่างแมลงวันเซทซีที่เป็นพาหะของโรคเหงาหลับ (Sleeping sickness) ตัวผู้และตัวเมียจำนวน 2 ตัว มาวางเคียงข้างกันบนฐานแสดงงานศิลปะที่ปูด้วยหินอ่อนสีขาว และถูกรอบด้วยกระจกใส จะเห็นว่าผลงานศิลปะชุดนี้ได้นำสิ่งที่ไม่ใช่งานศิลปะอย่างแมลงวันมานำเสนอในฐานะงานศิลปะผ่านการจัดวางแบบพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งรูปแบบการจัดวางเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความหมายและชี้ชวนให้ผู้ชมแปลความหมาย ในที่นี้ซากแมลงวันที่ถูกจัดวางอย่างสวยงามบนแท่นแสดง จึงเป็นการขยายถึงความสำคัญของปัญหาโรคระบาดในทวีปแอฟริกา และทำให้ผู้ชมตระหนักว่าสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ใกล้ตัวอย่างแมลงวันก็สามารถส่งผลกระทบอย่างมหึมาต่อชีวิตผู้คนบนโลกได้

ภาพที่ 5 ผลงาน Sleeping Sickness (2012) ของ ปรัชญา พินทอง
ที่มา : “ปรัชญา พินทอง นักคิดแห่งโลกศิลปะ ผู้เชื่อมร้อยศิลปะเข้ากับชีวิต,”
ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์, เข้าถึงเมื่อ 25 ตุลาคม 2566, <https://www.gqthailand.com/culture/art-and-design/article/thinker-of-the-art-world>

ผลการวิจัย

การสืบค้นข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้อาศัยสาระสำคัญจากการศึกษาพื้นที่นำร่องและแนวคิดทฤษฎีมาสังเคราะห์เข้าด้วยกันเพื่อนำไปสู่แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมสมัย โดยจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่าภูมิปัญญาเครื่องเงินมีกรรมวิธีที่น่าสนใจและแฝงไปด้วยเสน่ห์ทางสุนทรียะตามลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่มีคุณค่าของชุมชนทั้งในแง่ภูมิของประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และเรื่องราวความผูกพันที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของคนในชุมชน ซึ่งภูมิปัญญานี้กำลังจะถูกลืมเลือนจากความทรงจำของผู้คน เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนผู้สืบทอดที่เกิดจากการโยกย้ายอาชีพออกจากทุนทางวัฒนธรรมเดิมไปสู่อาชีพสมัยใหม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการสะท้อนปรากฏการณ์ดังกล่าวและนำมาเป็นเนื้อหาของโครงการวิจัย ในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้มีแนวคิดการอนุรักษ์และสืบทอดเทคนิคทางองค์ความรู้ภูมิปัญญาเครื่องเงิน โดยการเรียนรู้เทคนิคกระบวนการร่วมกับช่างในชุมชนและนำมาผสมผสานกับการสร้างสรรค์งานศิลปะร่วมสมัยในรูปแบบของงานประติมากรรม

แนวคิดสนาม ของ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ สามารถนำมาสังเคราะห์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานโดยอธิบายได้ว่ากระบวนการพัฒนาไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ที่ค่อย ๆ แพร่เข้ามาสู่สนามของภูมิปัญญาชุมชนได้ส่งผลให้กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทางด้านภูมิปัญญาเป็นผู้เสียเปรียบในโครงสร้างสนามแบบใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุของการโยกย้ายอาชีพ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนในสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามแม้ว่าชุมชนจะไม่ได้เป็นผู้กระทำการที่ครอบครองทุนสูงสุดในสนามอย่างในอดีต แต่สามารถเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อใช้ในการแข่งขันภายในสนามสมัยใหม่ผ่านการปรับใช้ทุนที่ตนเองครอบครองอยู่มาใช้ในการต่อรอง และสร้างอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมสมัยใหม่ได้ในกรณีนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดในการสืบทอดภูมิปัญญาให้ปรากฏ ในรูปแบบของการนำองค์ความรู้มาใช้ร่วมกับงานศิลปะร่วมสมัยในฐานะปฏิบัติการเพื่อต่อรอง ปรับตัว และสร้างความหมายใหม่ ดังนั้นโครงการวิจัยนี้จึงต้องการนำเสนอให้เห็นกระบวนการประกอบสร้างสนามในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่มีพลวัต ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประเด็นของการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไม่ใช่เพียงการหวงหาความทรงจำในอดีตเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการที่แสดงให้เห็นการปรับตัวในสนาม

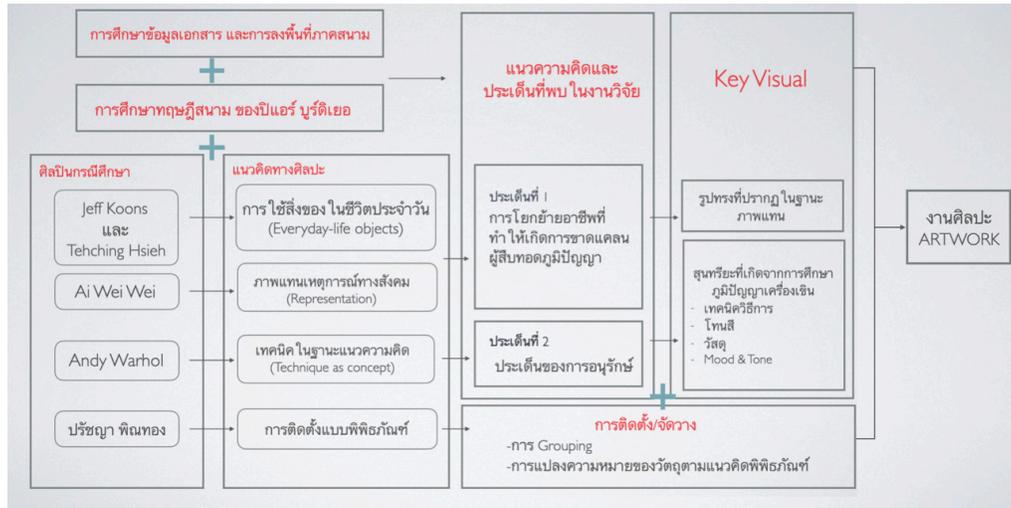
สมัยใหม่เพื่อให้ภูมิปัญญาของชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการใช้สิ่งของในชีวิตประจำวัน (Everyday life objects) ในกรณีศึกษาของ Jeff Koons และ Tehching Hsieh ผ่านการใช้ “รูปทรง (Form)” และการสังเคราะห์แนวคิดในการสร้าง “ภาพแทน (Representation)” เหตุการณ์ทางสังคมของกรณีศึกษา Ai wei wei มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยได้เลือกรูปทรงของวัตถุที่เป็นส่วนประกอบของเครื่องมือของอาชีพต่าง ๆ ในสังคมสมัยใหม่มาสร้างขึ้นด้วยกระบวนการวิพากษ์ภูมิปัญญาเครื่องเงิน การนำรูปทรงมาสร้างขึ้นใหม่เป็นการเปลี่ยนความหมายของวัตถุในชีวิตประจำวันจากความหมายทางหน้าที่ (Function) ไปสู่การกลายสภาพเป็นสัญลักษณ์ (Sign) ที่ทำให้เกิดการสร้างบริบทแวดล้อม (Context) ใหม่ให้แก่วัตถุ ซึ่งทำให้ผู้ชมเกิดการตั้งคำถามและพิจารณาไปถึงความหมายที่แฝงอยู่ในผลงานนำไปสู่การสร้างภาพแทน (Representation) ที่สามารถสะท้อนบรรยากาศการของสังคมสมัยใหม่และทำให้เนื้อหาของปรากฏการณ์การโยกย้ายอาชีพออกจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนไปสู่อาชีพสมัยใหม่ปรากฏออกมา

เทคนิคกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้วิจัยเกิดขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดเทคนิคในฐานะแนวความคิด (Technique as Concept) ของ Andy Warhol ซึ่งแม้ว่าผลงานของผู้วิจัยจะไม่ได้มีเนื้อหาของการผลิตซ้ำผลงานที่เกิดขึ้นจากเทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหมแทนการวาดภาพแบบดั้งเดิมเพื่อวิพากษ์การทำงานคล้ายกับเครื่องจักรอย่างในผลงานของศิลปิน แต่มีจุดร่วมคือการแสดงให้เห็นว่าเทคนิคกระบวนการไม่ใช่เพียงการสร้างคุณสมบัติหรือความสวยงามให้แก่ผลงานศิลปะเท่านั้น แต่เทคนิคยังสามารถทำหน้าที่เป็นแนวความคิด (Concept) ให้แก่ผลงานได้อีกด้วย โดยผลงานของผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนจากกระบวนการทางเทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหมมาสู่การใช้เทคนิคเครื่องเงินในการผลิตผลงานศิลปะในรูปแบบของวัตถุในชีวิตประจำวัน ดังนั้นวัตถุจึงทำหน้าที่เป็น “ร่าง” ให้กับกรรมวิธีดั้งเดิมที่ยังคงอยู่ และแสดงผลทางสุนทรียศาสตร์ของแนวคิดการอนุรักษ์สืบทอดเทคนิควิธีการทางภูมิปัญญาได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผู้ชมสามารถตีความผลงานแต่ละชิ้นร่วมกับประสบการณ์ส่วนตัวจนเกิดเป็นประสบการณ์ใหม่ที่ที่อยู่ภายใต้สุนทรียะที่อยู่นอกกรอบของความงามทางเทคนิคเพียงอย่างเดียว

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดการติดตั้งแบบพิพิธภัณฑสถาน จากศิลปินกรณีศึกษา ปรัชญา พิณฑอง มาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน แนวคิดการติดตั้งผลงานแบบพิพิธภัณฑสถานต่างจากการติดตั้งผลงานประติมากรรมทั่วไปที่เน้นการจัดวางเพื่อความเหมาะสมและความสวยงามเป็นหลัก เนื่องจากแนวคิดการติดตั้งแบบพิพิธภัณฑสถานเป็นการจัดวางผลงานที่ทำให้พื้นที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดเพื่อนำไปสู่การตีความใหม่แก่ผู้ชมที่มีต่อวัตถุ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดการพื้นที่โดยการสร้างสภาพแวดล้อมใหม่ที่ทำให้บรรยากาศของห้องแสดงงานมีลักษณะคล้ายพิพิธภัณฑสถาน ลักษณะการติดตั้งดังกล่าวจะทำให้ผู้ชมย้อนนึกไปถึงประสบการณ์การชมวัตถุในพิพิธภัณฑสถาน ที่แสดงให้เห็นถึงเทคนิคและวัตถุโบราณที่ผู้คนใช้ในอดีต การติดตั้งแบบพิพิธภัณฑสถานจึงเป็นภาษาที่ทำให้เห็นถึงการขยายความสำคัญขององค์ความรู้ทางภูมิปัญญา นอกจากนี้ยังเป็นการเสนอระยะภาพแบบมุมมองกว้างที่สามารถแสดงให้เห็นภาพรวมของการจัดหมวดหมู่ (Grouping) ของวัตถุที่สามารถพบเจอได้ในสมัยนิยม ซึ่งสะท้อนบรรยากาศของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในระบบทุนนิยมผ่านการจัดวางวัตถุ และทำให้ผู้ชมเกิดการตีความใหม่ที่สะท้อนถึงการเน้นย้ำคุณค่าต่าง ๆ ของภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลข้างต้นสามารถแสดงออกมาเป็นแผนภูมิด้านล่างดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การสังเคราะห์ข้อมูลในการสร้างสรรค์
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 6 ตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ของผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 7 ตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ของผู้วิจัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 8 การติดตั้งผลงานในนิทรรศการ
ที่มา : ผู้วิจัย

ผลสรุปการดำเนินการวิจัย/ อภิปรายผล

การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพื้นที่นาร่อง แนวคิดทฤษฎี และแนวคิดทางศิลปะ ดังที่กล่าวมาข้างต้น ได้นำไปสู่แนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยในโครงการวิจัย ประติมากรรมติดตั้ง : การหวนสู่สุนทรียะวิถีชุมชน ที่ต้องการสะท้อนเนื้อหาของปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายแรงงาน จากอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาเครื่องเงินไปสู่ อาชีพในสังคมสมัยใหม่ผ่านรูปทรง (Form) ของวัตถุในชีวิตประจำวัน (Everyday life Objects) ที่ถูกสร้างขึ้นด้วย เทคนิคกระบวนการจากภูมิปัญญาเครื่องเงิน ซึ่งผลงานประติมากรรมที่เกิดขึ้นได้แสดงภาพแทน (Representation) ของเรื่องเล่า (Narrative) ที่มาจากการประกอบสร้างไวยากรณ์ของความสัมพันธ์ระหว่าง สัตว์ วัตถุ และบริบท ทางสังคมวัฒนธรรม ทั้งนี้เทคนิคทางภูมิปัญญาที่ปรากฏในผลงานประติมากรรม ได้ทำหน้าที่ในฐานะแนวความคิด (technique as concept) ของการเก็บรักษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาเครื่องเงิน และสามารถนำมาต่อยอดให้ปรากฏในรูปแบบของงานศิลปะร่วมสมัยได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้วิธีการการติดตั้งตามแนวคิดการติดตั้งแบบพิพิธภัณฑ์ ได้ทำให้เกิดการหวนระลึกถึงคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญา และสะท้อนบรรยากาศของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยผู้วิจัยคาดว่าผลงานศิลปะร่วมสมัยในโครงการวิจัย จะสามารถจุดประกายความสนใจทางด้านภูมิปัญญาเครื่องเงิน ให้กับชุมชน และสามารถกระตุ้นให้เกิดการมองย้อนกลับไปยังรากฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน ที่ไม่ใช่เพียงให้ประโยชน์ ในการจัดแสดงในโลกศิลปะเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการให้ประโยชน์ต่อชุมชนในการถ่ายทอดหรือฟื้นฟูภูมิปัญญาและการริเริ่มหาทางรักษาความเป็นรากเหง้าของชุมชน ซึ่งหากแม้ในอนาคตข้างหน้าผู้ที่สนใจอาจจะไม่ใช่คนในชุมชนก็ยังสามารถศึกษาและปฏิบัติงานเครื่องเงินต่อไปได้

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ บุญโพธิ์แก้ว. (2560). *การเมืองของการสร้างงานศิลปะ: ชาติพันธุ์นิพนธ์ของปฏิบัติการนิทรรศการศิลปะในประเทศไทยหลัง พ.ศ. 2540*. [ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].
- กนกวรรณ พวงประยงค์และสานิตย์ หนูนิล. (2561). สังคมชนบทไทยสมัยใหม่กับปัจจัยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต. *สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 44(2) น. 41.
- ฐานิดา บุญวรรณ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์หลักของปีแอร์ บูร์ดิเยอ. *ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 18(1) น. 1-33.
- ณัฐวุฒิ เล่าห์เจริญบัณฑิต. (2561). *ผลงานศิลปะสะท้อนสังคมและการเมืองจีนของอ้าย เว่ยเว่ย ตั้งแต่ปี ค.ศ.1993-2015*. [ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร].
- ณวิญ เสริฐผล. (2563). การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*. 5(2) น. 314.
- นรชิต จิรสัทธรรม และ ปิยธิดา ขำขันมะลี. (2564). การบริโภคเชิงวัฒนธรรมของกล้องฟิล์ม. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*. 8(1) น. 165.
- ปีแอร์ บูร์ดิเยอ. (2550). *เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์*. แปลโดย ชนิตา เสงี่ยมไพศาลสุข. คบไฟ.
- ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์. (2566) *ปรัชญา พิณทอง นักคิดแห่งโลกศิลปะ ผู้เชื่อมร้อยศิลปะเข้ากับชีวิต*. GQ Thailand. com. <https://www.gqthailand.com/culture/art-and-design/article/thinker-of-the-art-world>.
- ยุคติ มุกดาวิจิตร. (2561). *พิพิธภัณฑ์ ไม่ใช่ที่เก็บของ ไม่ใช่ของที่เก็บ*. The 101.World. <https://www.the101.world/real-functions-of-museum/>
- วิถี พาณิชพันธ์และคณะ. (2561). *เครื่องเงิน*. กิจเสรีการพิมพ์.
- วิถี พาณิชพันธ์. (2561). *เครื่องเงินในวัฒนธรรมล้านนา*. วนิดาการพิมพ์.
- อ้าย เว่ย เว่ย. (2566). *1000 ปี แห่งความรื่นรมย์และขมขื่น*. แปลโดย ดร.ณิ แสงแก้ว. สวนเงินมีมา.
- อิสราภรณ์ พัฒนารรณ. (2552). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทเขินในชุมชนนันทาราม ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. [ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่]
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste*. Harvard University Press.
- Hall, Stuart. (1997). *Representation : Cultural Representations and Signifying Practices*. The Open University, 1997.
- Hencz, A. (2023). *Lost (and Found) Artist Series: Tehching Hsieh*. ARTLAND Magazine. <https://magazine.artland.com/lost-and-found-artist-series-tehching-hsieh/>
- Naomi, M. (2023). *Andy Warhol Portraits: A Definitive Guide*. <https://magazine.artland.com/andy-warhol-portraits-a-definitive-guide/>

Roger, K. (2023). *Andy Warhol and His Process*. <https://www.sothebys.com/en/articles/andy-warhol-and-his-process>

Weiwei, A. *Marble Helmet*. (2023). Ocula.com. <https://ocula.com/art-galleries/tang-contemporary-art/artworks/ai-weiwei/marble-helmet/>

west-den Haag (2018). *Tehching Hsieh TIME-LIFE*. https://www.westden Haag.nl/exhibitions/19_02_Hsieh_Teching

Whitney Museum of American Art. (2023). *New Hoover Convertibles*. <https://whitney.org/collection/works/7399>